

Submitted: December 2017

Revised: June 2018

Accepted: August 2018

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SALDIRGANLIK DÜZEYLERİNİN, ALGILANAN SOSYAL DESTEK VE ÖZNEL İYİ OLUŞ AÇISINDAN İNCELENMESİ *

Selim GÜNDOĞAN¹ ve Nurten SARGIN²

Özet

Bu araştırma ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin, algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma Niğde ilindeki farklı Anadolu liselerinde öğrenim gören 293'ü kız ve 255'i erkek olmak üzere toplam 548 lise öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada öğrencilerin saldırganlık durumlarını belirlemek için "Saldırganlık Ölçeği", algılanan sosyal destek durumlarını belirlemek için "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" ve öznel iyi oluş durumlarını belirlemek için "Öznel İyi Oluş Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, korelasyon tekniği ve regresyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda saldırganlık ile algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, öznel iyi oluşun saldırganlığı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Saldırganlık, algılanan sosyal destek, öznel iyi oluş

AN INVESTIGATION INTO THE AGGRESSION LEVELS OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN TERMS OF PERCEIVED SOCIAL SUPPORT AND SUBJECTIVE WELL-BEING

Abstract

This study was conducted to investigate the aggression levels of high school students in terms of perceived social support and subjective well-being. The research was carried out on totally 548 high school students, 293 female and 255 male, who study at various Anatolian high schools in Niğde. In the research it was used, "Aggression Scale" in order to determine students aggression states, "Multi-Dimensional Perceived Social Support Scale" so as to identify their perceived social support states and "Subjective Well-Being Scale" to determine their subjective well-being situations. The data obtained in there search was analysed by using correlation technique and regression analysis. As a result of the resarch, it was determined that there was a negative directed relation between aggression with perceived social support and subjective well-being. Moreover, it also concluded that subjektive well-being is the predictor of aggression.

KeyWords: Aggression, perceived social support, subjective well-being

¹MEB'de Uzman Psikolojik Danışman, Niğde, selimgundogan1453@hotmail.com

²Doç. Dr., Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi PDR Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Konya, nurtensargin@hotmail.com

*Bu makale Selim Gündoğan'ın "Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin, Algılanan Sosyal Destek ve Öznel İyi Oluş Açısından İncelenmesi" başlıklı Doç. Dr. Nurten SARGIN danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. ISCER-2017'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

İnsanlar her dönemde farklı problemler yaşamışlardır. Bu problemler için farklı çözüm yolları üretebilmişlerdir. Çağın değişen ve gelişen koşulları sürekli yeni problemleri ve yeni çözüm yollarını getirmiştir. İnsanlarda her dönemde var olan bir durum da saldırganlıktır. Gelişen ve değişen çağın şartlarından dolayı insanlarda saldırganlığa neden olan faktörler, saldırganlığın türleri ve saldırganlığın ifade edilmiş şekli de sürekli değişebilmektedir. Saldırganlık ister ikili ilişkilerde birinin diğerine sözel saldırıda bulunması şeklinde olsun, ister binlerce kişinin savaşlarda katledilmesi şeklinde değerlendirilsin insanlık tarihi kadar eskidir (Tuzgöl, 1998).

Salırganlığın birey ve toplum için yol açtığı olumsuz sonuçlar hemen herkes tarafından bilinmektedir ve bu durum salırganlığın kontrol altına alınmasıyla ilgilenen araştırmacıları, salırgan duygu ve davranışlarla ilişkili olan değişkenleri araştırmaya yöneltmektedir (Hasta ve Güler, 2013). İnsanoğlunun neden şiddete başvurduğu, psikoloji literatüründe salırganlık başlığı altında incelenmektedir. Her ne kadar şiddet ve salırganlık bazen eş anlamlı olarak kullanılsalar da şiddet, daha ziyade fiziksel salırganlıkla sınırlıdır. Salırganlık ise bir kişiye fiziksel veya psikolojik zarar verme niyetiyle sergilenen sözlü veya fiziksel davranış olarak tanımlanmaktadır (Akün ve Araz, 2010). Freedman, Sears ve Carlsmith'e (2003) göre; salırganlık başkalarını inciten ya da incitebilecek her türlü davranış şeklidir. Buss ve Perry'e (1992) göre ise, salırganlık diğerlerini incitmeyi ya da onlara zarar vermeyi içeren tutum ve davranışlardır.

Salırganlık, sözcüğünün belirsiz anlamlarda kullanılması, bu konuda büyük karışıklıklar yaratmıştır. Saldırıya karşı kendini savunan insanın davranışı için, para almak amacıyla kurbanını öldüren soyguncuyu atlatmak için, bir hükümlüye işkence eden bir sadisti anlatmak için bu terime başvurulmuştur (Fromm, 1973). Davranım bozukluğu olarak nitelenen salırganlık ve şiddete yönelme, başka bir canlıya, onun haklarına ve toplumsal kurallara yöneltilen yasa dışı, salırgan ve yıkıcı eylemler yapmak demektir (Bakırcıoğlu, 2011). Salırganlık kavramı; kötülük ya da yıpratma amacıyla bir kimseye karşı doğrudan doğruya silahlı ya da silahsız bir eylemde bulunma, bireyin kendi düşünce ve davranışlarını dıştaki direnmelere karşın, zorla karşısındakine benimsetme çabası olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 1983).

Salırganlık kavramı farklı kuramlarla farklı şekillerde ele alınmıştır. İçgüdü kuramları salırganlığı, insanda doğuştan gelen salırgan içgüdülerin bir sonucu olarak görmektedir (Dervent, 2007). Sosyal öğrenme kuramcıları ise, salırganlığı bireylerin öğrenmelerinin sonucu olduğuna dayandırarak açıklamaktadır. (Bandura, 1971; Özmen, 2004; Terzi, 2009). Biyolojik kuramsa, salırganlığı XXY ve XYY gibi kromozom anormallikleri, DNA polimorfizmi gibi genetik etkilere dayandırarak biyolojik açıklamalarla ele almaktadır (Başoğlu, 1998). Psikanalitik kurama göre, insanda salırganlık dürtüsü ya da içgüdüğü doğuştan itibaren bulunmaktadır ve insanlar, kendilerini aç, susuz, bir şeye uyarılmış hissedebildikleri gibi, salırgan da hissedebilmektedirler (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003). Engellenme kuramı, salırganlığı davranışçı yaklaşımda olduğu gibi uyarıcı-tepki ilişkisi şeklinde ele almakta ve salırgan davranışların bireysel veya çevredeki engellemelere tepki niteliğinde ortaya çıktığını belirtmektedir (Özgüven, 2001). Bilişsel kuramcılar salırganlığı incelerken daha çok bireyin bilişsel gelişimi üzerinde durmuşlar ve çocukluk döneminden itibaren bireyde meydana gelen bilişsel süreçleri inceleyerek salırgan davranma eğilimi konusuna açıklık getirmeye çalışmışlardır (Yalçın, 2004).

Salırganlık üzerinde pek çok faktör etkili olabilmektedir. Salırganlığın ifade edilmiş şekilleri değiştiği gibi salırganlığı azaltan veya artıran etkenler de sürekli değişmektedir. Salırganlık üzerinde olumlu yönde etkisi olan ve salırganlığı azaltıcı rolü olan kavramlardan biri de sosyal destektir. Yapılan araştırmalarda aileden, toplumdandan, öğretmenlerden, arkadaşlardan vb. görülen sosyal desteğin salırganlığı azaltıcı rol oynadığı tespit edilmiştir (Larsen ve Dehle, 2007).

Sosyal destek kavramı literatürde farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Sosyal desteğin işleyişi konusunda görüşlerde farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Ancak sosyal desteğin en genel tanımlarından biri olarak Cohen ve Syme'in (1985) tanımı verilebilir. Bu tanımlamaya göre sosyal destek başkaları tarafından bireye sağlanan kaynaklardır. Sarason, Levine, Basham ve Sarason (1985) sosyal desteği, bizi seven bize önem veren, bize değer ve önem verdiğini hissettiren, güven duyduğumuz insanların var olması ve ihtiyaç anında hazır bulunması olarak tanımlamaktadır. Yıldırım'a (1997) göre sosyal destek; bireyin çevresindeki insanlardan elde ettiği sosyal ve psikolojik destektir. Sosyal destek, bireyin aile ve arkadaşlarıyla ilişkilerinde sorunlarının üstesinden gelebilmesi, çevreye uyum sağlayabilmesi ve psikolojik sağlığını sürdürülebilmesinde birey için vazgeçilmez temel bir ihtiyaç özelliğini taşımaktadır (Başer, 2006). Sosyal destek bireye çevresindeki insanların yardım etmesi, onu yalnız bırakmamasıdır (Akdoğan, 2012).

Sosyal desteğin en temel kaynağı ailedir (Bayraktar, 2011). Ailenin yanında bireyleri sosyal destek sağlayan başka kişiler de vardır. Bireylerin hayatında önemli ve etkili bir yere sahip olan eş, sevgili, arkadaşlar, öğretmenler, akrabalar, komşular ve uzmanlar da bireylerin sosyal destek kaynaklarını oluşturmaktadır. Sosyal destek kaynaklarının bireylere farklı şekillerde yardımlar sağlamakta olduğu, bunlardan da üzerinde en fazla durulanların maddi, duygusal ve zihinsel destekler olduğu görülmektedir (Tanrıverdi, 2012).

Sosyal destek, farklı biçimde tanımlanıyor, açıklanıyor gibi görülsede bütün yazarların görüş birliğinde olduğu nokta sosyal desteğin bireyler arasındaki davranış ve ilişkilerin bazı türlerini kapsadığıdır (Bayraktar, 2011).

Saldırganlık üzerinde etkisinin olduğu düşünülen diğer bir değişken de öznel iyi oluştur. Gözlemlendiği zaman mutlu olan, kendisiyle barışık olan insanların başkalarına zarar veren tutum ve davranışlara girmedikleri görülmektedir. Diener (2006); öznel iyi oluş insanın kendi yaşamını değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu değerlendirmeler daha çok evlilik memnuniyeti ya da sahip olunan şeylere ilişkin ya da daha geniş anlamda yaşam memnuniyeti ve kendine ilişkin memnuniyete odaklanmaktadır. Bu değerlendirmeler daha bilişsel ya da daha duygusal olabilir. Öznel iyi oluş, bireyin yaşamı ile ilgili bilişsel değerlendirmesi ile olumlu duyguların varlığı ve olumsuz duyguların yokluğu olarak tanımlanmaktadır (Diener, Oishi ve Lucas, 2003).

Farklı kuramlar öznel iyi oluş kavramını farklı açılardan ele almıştır. Ereksel kuramlar öznel iyi oluşun kaynağını, insanların ihtiyaçlarının ve isteklerinin karşılanmasında ve az çok farkında oldukları amaçlara ulaşabilmelerinde görmektedir (Türkdoğan, 2010). Etkinlik kuramlarına göre birey önemli etkinlikler ve amaçlar üzerine yoğunlaşmalıdır, böylece mutluluk bir yan ürün olarak kendiliğinden gelecektir (Diener, 1984). Dinamik denge kuramına göreyse, pek çok insan için öznel iyi oluşun oldukça istikrarlı bir şekilde olduğu öne sürülmekte ve bunu da stok düzeylerinin, ruhsal gelir akışlarının ve öznel iyi oluşun dinamik bir dengede bulunmasından kaynaklandığıyla ilişkili olduğunu öne sürmektedir (Tuzgöl, 2004). Yargı kuramlarına göreyse, bireyin öznel iyi oluş düzeyi, belli standartlar ile gerçek koşullar arasında yaptığı kıyaslamaların sonucu ile ilişkili olmaktadır (Diener, 1984). Tavandan-tabana kuramına göre ise öznel iyi oluş, kişinin bir özelliğidir ve bu özellik kişinin karşılaştığı olaylara tepkilerini belirlemektedir (Deneve ve Cooper, 1998).

Sonuç olarak; saldırganlık kavramının bireylerde her dönemde görülen bir durum ve pek çok faktörle ilişkili bir kavram olduğu için araştırılması gereken bir konu olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde saldırganlık kavramı farklı değişkenlerle ilişkisi incelenirken algılanan sosyal destekle ilgili saldırganlık arasında az çalışmanın (Yalçın, 2004; Larsen ve Dehle 2007; Ustabaş, 2011) olduğu görülmekle birlikte, yapılan literatür taramasında öznel iyi oluşla saldırganlık arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Yapılan bu çalışma ile literatüre bu konuda katkı sağlanılacağı düşünülmektedir. Bu amaç ve önem kapsamında çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık puanları ile algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlıklarını, öznel iyi oluş düzeyleri ile algılanan sosyal destek düzeyleri anlamlı olarak yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş açısından incelenmesi "Betimsel Tarama Modeli"nde bir araştırmadır. Betimsel tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey, ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2014-2015 eğitim öğretim yılında Niğde ilindeki ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 2014-2015 eğitim öğretim yılında Niğde ili merkez beş Anadolu lisesinden rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen ve ölçekleri gönüllü olarak dolduran 293'ü kız ve 255'i erkek olmak üzere toplam 548 lise öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler öğrencilere uygulanan "Saldırganlık Ölçeği", "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" ve "Öznel İyi Oluş Ölçeği" ile toplanmıştır.

Saldırganlık Ölçeği: Saldırganlık Ölçeği Tuzgöl (1998) tarafından Kocatürk'ün (1982) geliştirdiği Saldırganlık Ölçeğinden yararlanılarak oluşturulmuş ve geçerlik, güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Saldırganlık Ölçeği genç bireylerde açık, gizli, fiziksel, sözel ve dolaylı saldırganlıkla ilgili davranışları ölçmeye yönelik geliştirilmiş bir ölçektir. Saldırganlık Ölçeği 45 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 30 saldırgan içerikli, 15 saldırganlık içermeyen madde vardır.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği: Ölçek Zimet, Dahlem ve Farley (1988) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması Eker ve Arkar (1995) tarafından yapılmıştır. Ölçek 12 maddeden oluşmaktadır.

Ölçek, bireylerin sosyal desteği ile ilgili kaynağın yeterliliğini ölçen “Tamamen Katılmıyorum” (1) ile “Tamamen Katılıyorum” (7) arasında değişen 7’li likert tipinde kendini değerlendirme ölçeğidir.

Öznel İyi Oluş Ölçeği: Öznel İyi Oluş Ölçeği (Lise Formu), kişinin yaşam doyumunu etkileyen alanlara ilişkin kişisel yargılar ile olumlu ve olumsuz duygu ifadelerinden oluşan 37 maddelik bir ölçektir. Tuzgöl- Dost (2004) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde geliştirilen ölçeğin, Özen (2005) tarafından lise öğrencileri üzerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılarak lise formu geliştirilmiştir. Ölçek 5’li likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin cevaplanması, her ifade için “tamamen uygun”, “çoğunlukla uygun”, “kısmen uygun”, “biraz uygun” ve “hiç uygun değil” ifadelerinden biri işaretlenerek yapılmaktadır. Her bir madde bir ile beş arasında puanlanmaktadır. Ölçek maddelerinin 22’si olumlu, 15’i olumsuz ifadeden oluşmaktadır.

İşlem

Gerekli resmi izinler alındıktan sonra, 2014-2015 eğitim öğretim yılında Niğde İlinde bulunan Merkez Anadolu Lisesi, Cumhuriyet Anadolu Lisesi, Fatih Anadolu Lisesi, Yavuz Sultan Selim Anadolu Lisesi ve Atatürk Anadolu Lisesi öğrencilerinden çalışma grubu kapsamına dahil edilen gönüllü öğrencilere veri toplama araçları araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Bulguların anlamlı olup olmadığının yorumlanmasında $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi ölçüt olarak alınmıştır. Yapılan homojenlik testi sonucunda verilerin homojen dağılım gösterdiği bulunmuştur. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Tekniği ve Regresyon Analizi kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde korelasyon ve regresyon analizlerine ilişkin bulgular sunulmuştur. Tablo-1’de ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık, algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluşları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo-1: Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlık, Algılanan Sosyal Destek ve Öznel İyi Oluşları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

	1	2	3
Algılanan Sosyal Destek	1		
Öznel İyi Oluş	,480*	1	
Saldırganlık	-,170*	-,403*	1

* $P < .001$

Tablo-1 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık puanları ile algılanan sosyal destek puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan .05 düzeyinde negatif yönde bir ilişki saptanmıştır ($r = -.170$, $p < .001$). Bu sonuca göre ortaöğretim öğrencilerinin algılanan sosyal destek puanları düştükçe saldırganlık puanlarının yükseldiği söylenebilir. Yine tablo-1 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık puanları ile öznel iyi oluş puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan .05 düzeyinde negatif yönde bir ilişki saptanmıştır ($r = -.403$, $p < .001$). Bu sonuca göre ortaöğretim öğrencilerinin öznel iyi oluş puanları düştükçe saldırganlık puanlarının yükseldiği söylenebilir. Ayrıca ortaöğretim öğrencilerinin öznel iyi oluş puanları ile algılanan sosyal destek puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan .05 düzeyinde pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır ($r = .480$, $p < .001$). Bu sonuca göre ortaöğretim öğrencilerinin algılanan sosyal destek puanları yükseldikçe öznel iyi oluş puanlarının da yükseldiği söylenebilir.

Regresyon analizi için bir ön koşul olan çoklu doğrusal bağıntı sorunun olup olmadığını anlamak için VIF, tolerece ve durbin-watson değerlerine bakılmıştır. Ayrıca bağımsız değişkenler arası korelasyon 0,80’den daha yüksek olmaması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2006). Tüm bu değerlere bakılmış ve çoklu doğrusal bağıntı probleminin olmadığı görülmüştür üzerine regresyon analizi yapılmıştır.

Öznel iyi oluşun ve algılanan sosyal desteğin saldırganlığın anlamlı birer yordayıcısı olup olmadığını tespit etmek için yapılan regresyon analizine ilişkin bulgular tablo-2’de verilmiştir.

Tablo-2: Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlıklarının Yordayıcıları

Yordayıcı Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	P
Sabit	176,139	4,916		35,831	,000*
Öznel İyi Oluş	-389	,042	-.418	,680	,000*
Algılanan Sosyal Destek	,042	,062	,030	-9,359	,497

*P< .001

R= .404, R²= .163, F_(2,545)= 53.209

Tablo-2’de görüldüğü gibi yapılan çoklu regresyon analizinde öznel iyi oluş ve algılanan sosyal destek, saldırganlığın %16’sını [$F_{(2,545)}= 53,209$; $p<.001$] açıklamıştır. Yordayıcı değişkenlerin modele katkıları değerlendirildiğinde öznel iyi oluş’un ($\beta = -.418$, $p<.001$) istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcı olduğu, algılanan sosyal desteğin ($\beta = ,030$, $p>.05$) ise anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada saldırganlıkla algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiye incelenmiştir. Saldırganlıkla algılanan sosyal destek arasında negatif yönlü bir ilişki bulunurken algılanan sosyal desteğin saldırganlığın anlamlı bir yordayıcısı olmadığı sonucu elde edilmiştir. Çalışma sonucu elde edilen saldırganlıkla algılanan sosyal destek arasındaki negatif yönlü ilişkiyi literatürde destekleyen çalışmalar mevcuttur (Yalçın, 2004; Ustabaş, 2011; Larsen ve Dehle, 2007). Çalışmada elde edilen bulguya göre sosyal desteği az gören öğrencilerin saldırganlık puanları da o yükselmektedir yorumu yapılabilir. Kendisine destek olan, ona yardımcı olan ve yanında olan kişiler olmayınca bireyler kendilerini farklı şekillerde ifade edebilmektedir. Saldırganlık da ortaöğretim öğrencilerinin kendilerini ifade ediş tarzlarından birisidir. Bu araştırmadaki bulgu da göstermiştir ki sosyal destek saldırganlığı azaltıcı bir role sahiptir. Hem bu araştırmadan hem de diğer araştırmalardan elde edilen sonuçlar saldırganlık ve şiddet içeren olayların ve davranışların azaltılmasında saldırgan olan bireylere çevre, aile vb. tarafından destek olunması gerektiği sonucunu göstermektedir.

Araştırmada saldırganlıkla öznel iyi oluş arasındaki ilişki incelenmiştir. Saldırganlıkla öznel iyi oluş arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca öznel iyi oluşun saldırganlığın anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu bulguya göre öğrencilerin öznel iyi oluşu düştükçe saldırganlıkları da o oranda yükselmektedir yorumu yapılabilir. Literatür taramasında yurtiçinde direkt olarak öznel iyi oluş ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Kaukiainen vd. (2001) çalışmalarında saldırganlıkla iyi oluşun çeşitli türleri arasında anlamlı negatif yönlü ilişki bulmuşlardır. Ayrıca Günaydın’ın (2008) öznel iyi oluşa yakın bir kavram olan benlik imgesi ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada benlik imgesi ile saldırganlık arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgular araştırmada elde edilen bulguyu destekler nitelikte bulgulardır. Araştırmada elde edilen bulguya dayanılarak; mutlu olan, kendine dönük değerlendirmesi olumlu olan ve kendini çoğu şey de iyi gören insanların başkasına saldırganlık ve şiddet içeren davranışlar göstermediği; eşyaya, insana, herhangi bir canlıya zarar veren olaylara karışmadığı ve insanların fikir ve düşüncelerine saygı gösterdiği yorumunda bulunulabilir. Saldırganca tavırlar ortaya koyan bireylerin kendilerine yönelik olumlu algılarının, yaşam doyumlarının ve mutluluklarının düşük olduğu dolayısıyla da öznel iyi oluşlarının düşük olduğu gözlemlenmektedir. Bu durumda da bu bireyler bu eksikliklerini başkalarına saldırganlık içeren tutum ve davranışlar göstererek gidermek istemektedir. Çalışmada elde edilen bulgu da bu kanıyı destekler niteliktedir.

Çalışmada elde edilen bulgular ışığında; lise öğrencilerinin saldırganca davranışlarının azaltılması ve kendilerini daha iyi yollarla ifade edebilmeleri için mutluluk düzeylerini artırıcı etkinliklere PDR ve eğitim programları içerisinde daha fazla yer verilmesi önerilmektedir. Ayrıca bireylerin sosyal destek kaynaklarının artırılması da önerilmektedir. Konu ile ilgili çalışacak bilim adamlarına ise saldırganlık konusunun pozitif psikolojinin diğer konuları ve sosyal desteğin anne-baba, arkadaş, öğretmen gibi alt boyutlarıyla ilişkine bakılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, S.D. (2012). *Anne-Babası Boşanmış ve Boşanmamış Ergenlerin Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akgün, S. & Araz, A. (2010). *Anlaşmazlıkların Çözümü*. Ankara: Nobel.
- Bakircioğlu, R. (2011). *Çocuk ve Ergenlerde Ruh Sağlığı*. Ankara: Anı
- Bandura, A. (1971). *Psychological Modelling*, NY: Atherton
- Başer, Z. (2006). *Aileden Algılanan Sosyal Destek İle Kendini Kabul Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Başoğlu, C. (1998). *Saldırganlık Davranışının Biyolojik Belirleyicilerinin Araştırılmasına Yönelik Bir Çalışma*.(Yayınlanmamış tıpta uzmanlık tezi).Gata/Ankara.
- Bayraktar, Ö. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri İle Duygusal Zekâları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Buss, A. H. & Perry, M. (1992). The aggression questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63 (3), 452-459.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimleri için veri analizi el kitabı istatistik araştırma deseni-spss uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem.
- Cohen, S. & Wills, T.A. (1985). Stres, Social Support And The Buffering Hypothesis. *Psychological Bultening*, 92, 257-310
- Deneve, K. & Cooper, H. (1998). The Happy Personality A Meta Analysis Of ersonality Traits And Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, 124, 197–229.
- Dervent, F. (2007). *Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri Ve Sportif Aktivitelere Katılımlıllığı*.(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575, <http://ehis.ebscohost.com>
- Diener, E. (2006). Frequently Asked Questions (FAQ's) ,About Subjective Well Being (Happinessand Life Satisfaction) ,<http://s.psych.uiuc.edu/~ediener/faq.html>(Erişim tarihi: 05.06.2015)
- Diener, E.,Oishi, S. & Lucas, R. E. (2003). Personality, Culture, and Subjective WellBeing: Emotionaland Cognitive Evaluations of Life. *Annual Review of Psychology*, 54, 403– 425.
- Eker, D. & Arkar, H. (1995). Perceived social support: Psychometric propertiesof the MSPSS in normal and pathological groups in a developing country. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. 30, 121–126.
- Freedman, J. L.,Sears, D. O., & Carlsmith, J. M. (2003). *Sosyal Psikoloji*.(Çev. A.Dönmez).Ankara: İmge Kitabevi.
- Fromm, E. (1973). *İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri*.(Çev: Ş. Alpagut). İstanbul: Payel.
- Hasta, D.& Güler, M. E. (2013). Saldırganlık: Kişilerarası İlişki Tarzları Ve Empati Açısından Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1). 64-104.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (25. Baskı). Ankara: Nobel
- Kaukiainen, A.,Salmivalli, C., Björkqvist, K., Österman, K., Lahtinen, A., Kostamo, A. & Lagerstpetz, K. (2001). Overt And Covert Agression İn Work Settings İn Relation To The Subjektive Well-Being Of Employees. *Agression Behavior*, 27, 360-371.
- Larsen, D.& Dehle, C. (2007). Rural Adolescent Aggression And Parental Emotional Support. *Adolescence*, 42(165), 25-50.
- Özen, Ö. (2005). *Ergenlerin Öznel İyi Oluş Düzeyleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özmen, S. (2004). Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Fakültesi Dergisi*, 37(2), 27-39.

- Sarason, I.G, Sarason, B.R. Potter, E.H. & Antoni, M.R. (1985). Life Events, Social Support, And illness. *Psychosomatic Medicine*, 47(2), 156-163.
- Tanrıverdi, S. (2012). *Ortaöğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı İle Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Terzi, C. (2009). *Ergenlerde Saldırganlığın Madde Bağımlılığı Ve Diğer Değişkenlerle İlişkisi*.(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Gazi Üniversitesi/Ankara.
- Tuzgöl, D. M. (2004). *Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tuzgöl, M. (1998). *Ana-Baba Tutumları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türk Dil Kurumu. (1983). *Türkçe Sözlük*. (7. Basım). Ankara: TDK.
- Türkdogan, T. (2010). *Üniversite Öğrencilerinde Temel İhtiyaçların Karşılama Düzeylerinin Öznel İyi Oluş Düzeyini Yordamadaki Rolü*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Ustabaş, S. (2011). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Yalçın, İ. (2004). *Ailelerden Algıladıkları Destek Düzeyleri Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri*.(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yalçın, İ. (2004). *Ailelerden Algıladıkları Destek Düzeyleri Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri*.(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi Güvenirligi Ve Geçerligi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 81-87.

EXTENDED ABSTRACT

Aggression is one of the phenomena that have existed in human beings since the first day the human being came into the world. The expression of aggression, its types and its causative factors are changing in time. Aggression is as old as the history of mankind, whether in the form of verbal aggression by one person in a bilateral relationship, or as the killing of thousands in a war (Tuzgöl, 1998). The negative consequences of aggression for the individual and society are almost universally known, and this leads researchers interested in controlling aggression to investigate the variables associated with aggressive feelings and behaviors (Hasta and Güler, 2013). The reason why human beings resort to violence is examined under the heading of aggression in psychology literature. The ambiguous use of the term "aggression" has created great confusion in this regard. This term has been used for the behavior of a person who self-defends against an attack, to describe a robber that kills his victim in order to get money or a sadist who tortures a convict (Fromm, 1973). Described as a conduct disorder, the aggression and propensity for violence mean performing illegal, aggressive and destructive acts directed against another living thing, its rights and social rules (Bakırcıoğlu, 2011).

Aggression is likely to be influenced by many factors. As the ways to express aggression change, the factors that reduce or increase aggression are also constantly changing. One of the concepts that have a positive impact on aggression and a role in the reduction of aggression is social support. Previous research has found that the social support from the family, society, teachers, friends and so on plays a role in reducing aggression (Larsen and Dehle, 2007). There are different approaches and opinions on the functioning of social support. However, one of the most general definitions of social support was provided by Cohen and Syme (1985). According to this definition, social support is the resources provided by other persons. Sarason, Levine, Basham and Sarason (1985) define social support as the existence or availability of people on whom we can rely, people who let us know that they care about, value and love us.

Another variable that is thought to have an effect on aggression is subjective well-being. It is seen that people who feel happy when they are observed and those who are at peace with themselves do not have attitudes and behaviors that harm others. Diener (2006) defines subjective well-being as various types of evaluations that people make of their own lives.

As a result, the concept of aggression is considered to be an area that needs to be investigated because it is a condition that is seen in every period in the individuals and it is related to a large number of factors. A literature review showed that there is little study between aggression and perceived social support when its relationship with different variables is examined (Yalçın, 2004; Larsen and Dehle 2007; Ustabaş, 2011) and there is no study of the relationship between subjective well-being and aggression. As a contribution to the field, this study was undertaken to investigate the concept of aggression in terms of subjective well-being and perceived social support. The study was conducted on a total of 548 high school students, 293 female and 255 male. It used "Aggression Scale" to determine aggression status of students, "Multidimensional Perceived Social Support Scale" to determine perceived social support situations and "Subjective Well-Being Scale" to determine subjective well-being. The data obtained in the study were analyzed using correlation technique and regression analysis.

The results of the study indicated that there was a negative relationship between aggression and subjective well-being and perceived social support. Moreover, subjective well-being was found to be a significant predictor of aggression. According to the finding of a negative relationship between perceived social support and aggression, it can be suggested that the aggression scores of students with low social support are also higher.

Based on the findings obtained in the study; it can be suggested that people who are happy with positive self-assessment and who see themselves well in most cases do not display behaviours of aggression and violence towards others; they do not go into actions that harm human beings, properties and any living things, and they respect ideas and thoughts of others. It is observed that individuals displaying aggressive behaviours have lower levels of positive self-perception, life satisfaction and happiness, which in turn results in low subjective well-being. In this case, these individuals tend to compensate for their weaknesses by engaging in aggressive behaviors towards others. The finding of the study seems to be in line with this conclusion.

In the light of these findings, it is recommended that high school students be provided with activities in their educational programs that increase their sense of happiness in order to reduce their aggressive behaviors and help them express themselves in better ways. It is also recommended that the social support resources of the individual be increased. For the researchers considering to work on this subject, it is suggested to study the relationship of aggression with other aspects of positive psychology and with subdomains of social support such as parents, friends and teachers.